

Verkondiging zondag 15 mei 2011 - Jubilate

Gereformeerde Kerk van Loosdrecht
ds. Stefan Dijkhuizen

Lezingen: Genesis 6:9-7:5 & Johannes 10: 1-10

Verkondiging:

Geliefden van onze Heer,

pas geleden - ergens rond 4 en 5 mei - kwam ik 's avonds laat op TV een documentaire tegen waar ik nogal van onder de indruk was. Het vertelde het verhaal van een groep Franse vrijwilligers die zocht naar de stoffelijke resten van gesneuvelde soldaten uit de Eerste Wereldoorlog. Op plekken waar bijna 100 jaar geleden de loopgraven lagen, en wat nu akkers met fris groen en geel koolzaad zijn, zochten zij naar slachtoffers van deze verschrikkelijke oorlog.

Het ontroerde me.

Met de grootste zorg werd er om gegaan met menselijke overblijfselen, van meestal Duitse soldaten, de 'vijand'.

Alles werd in het werk gesteld om hen na zo'n lange tijd toch nog te kunnen identificeren.

Er vond een plechtigheid plaats waarbij de stoffelijke resten werden begraven, waar mogelijk bijgewoond door nabestaanden, soms van 3e of zelfs 4e generatie.

Afwisselend kwamen er ook beelden voorbij van die Grote Oorlog. De verschrikkingen. De eerste chemische wapens. Machinegeweren en het zware geschut die de talloze soldaten die steeds maar de loopgraaf uit werden gestuurd, wegmaaiden als kanonnenvlees. De drek, de modder, bloed, verminking. En dat alles vaak jarenlang, met soms een paar meter winst voor de één, maar nog veel vaker in zinloze beschietingen over en weer.

Het deed me denken aan het verhaal over Noach en de zondvloed. Het leven dat wordt vernietigd, alles helemaal weg. Bedolven, begraven, uitgewist en vergeten. Maar niet door die groep vrijwilligers.

Het is verleidelijk om met het verhaal van Noach in de hand God te zien als een rechtvaardige God die uiteindelijk straft, en al het onrechtvaardige zal uitwissen. Op de manier van: 'Zo is God. Zo heeft Hij het eens al gedaan, en zo zal Hij het weer doen.'

Maar zo'n Godsbeeld zegt meer over de mensen zelf. Een beeld trouwens, dat het in het Calvinistische Noord Westen van Europa altijd goed heeft gedaan. De mens krijgt een God zoals hij dat zelf wenst. Zoals hij zelf doet en handelt. Want tegenover het zondvloedverhaal uit de Bijbel

kunnen wij mensen talloze andere zondvloed, rampen, uitroeiing en catastrofes zetten. Met de laatste eeuw als voorlopig dieptepunt.

Het is verleidelijk om door zo'n verhaal heel erg pessimistisch te worden. 'Zie je wel, alles gaat eraan!' Of onverschillig. 'Na mij de zondvloed!' Of zelfs fundamentalistisch en sektarisch, en dat je op billboards beweert dat de wereld op 21 mei a.s. echt zal vergaan, behalve jijzelf natuurlijk.

Het is verleidelijk om één iemand, of een groep, of een ander geloof de schuld te geven. Het is verleidelijk om koste wat kost, miljoenen desnoods, iemand op te sporen en uit de weg te ruimen. Of om een leider uit te schakelen die je eerst steunt en gedooft, maar waar nu zelfs kinderen en kleinkinderen om moeten sneuvelen. En aan de andere kant is het net zo verleidelijk om het Westen overal de schuld van te geven en een jihad af te kondigen.

En om ook de lijn door te trekken naar de verhalen van vanmorgen: Het is verleidelijk om onszelf, de kerk, ons geloof, ons gedachtegoed als een ark te zien, als een schaapskooi, met daarbuiten niets dan de boze buitenwereld.

Maar nogmaals: Het is maar de vraag of God ook zo is, want wat mij betreft zijn wij het vooral die zo zijn en zo denken.

Natuurlijk stel je jezelf de nodige vragen als je dit verhaal van Noach hoort. Tenminste, daar ga ik dan maar even van uit, want het overkwam mij in ieder geval wel.

Is God dan zo?
Dit is toch regelrechte anti-schepping?

Ik wil proberen een andere weg te bewandelen.
Ik kan het eenvoudigweg niet lezen en verstaan als waar gebeurde geschiedenis. Of als een bewijs en omschrijving hoe God dan wel in elkaar steekt.
Zo dus.

Ik wil een paar dingen aanstippen die ons kunnen helpen in een andere richting te denken. Die uiteindelijk hoopvol zijn, toch. In het verhaal dat zonder twijfel het meest populaire verhaal is voor kinderbijbels en bijbelse afbeeldingen en speelgoed. Dat op latere leeftijd als 'sprookje' wordt afgedaan, omdat het helemaal niet kan.

We horen na die lange - en door velen ook verfoeide geslachtsregisters - van de geschiedenis van Noach. Hij is de enige rechtvaardige mens die nog is overgebleven op aarde. 'Troost' betekent zijn naam. En troost zal hij moeten zijn voor God, want God heeft verdriet, 'pijn in zijn hart' zo staat er letterlijk.

In een stukje dat in alles riekt naar mythologie kun je in de eerste verzen van het 6e hoofdstuk lezen dat godenzonen en mensen vermengen, dat er reuzen zijn en dat de mensen onsterfelijk lijken door absurd hoge leeftijden te bereiken. Het is onrecht dat regeert. Een ratjetoe. De goede schepping lijkt geheel verloren. En zoals de mensen zijn, zo is God dan ook: Hij moet wel ingrijpen. Zoveel kwaad, dat kan niet.

En dan horen we het verhaal over de ark en de zondvloed die komen zal. Zo straft God.

Ik zou liever willen zeggen: Dit verhaal vertelt ons niet hoe God is, laat staan dat we er een wereldbeeld, geloof of theologie aan kunnen ontleen. Het vertelt ons hoe mensen al tijdenlang geworsteld hebben met de vraag naar het kwaad. Het gaat niet over één bepaald dieptepunt in de menselijke geschiedenis, want dat zijn er velen, en die blijven. Het gaat om de worsteling met het onrecht en wat God daar mee te maken heeft.

Misschien wist u het allang, misschien stoot ik er anderen mee voor het hoofd, maar zo'n verhaal over een zondvloed kennen we ook uit vele andere bronnen. Veel oudere bronnen. Misschien zegt de naam Gilgamesj Epos iets. Een gedicht, gevonden op kleitabletten en veel ouder dan de bijbelse geschriften.

Het kan haast niet anders dan dat de bijbelse schrijver hieruit geput heeft. Er zijn domweg te veel overeenkomsten en parallellen. Nu kun je daar van je geloof door vallen, 'Het is niet waar, het is gekopieerd!' Maar je kunt ook zeggen: 'Goh, wat een kracht heeft dat verhaal, dat het tot op de dag van vandaag gelezen wordt.' En dat het blijkbaar iets van alle tijden is dat wij met het kwaad maar niet in het reine komen. En ons steeds maar weer afvragen wat God daar dan mee te maken heeft.

Bovendien is dit verhaal over Noach slechts een enkel voorbeeld van die worsteling met het kwaad, en dus ook Gods optreden hierin. Want gaat het bij de zondeval niet over hetzelfde? En bij Kaïn en Abel? En bij Sodom en Gomorra? Enzovoort. En hoe reageert God dan? God lijkt elders soms veel pastoraler te reageren. Er bestaan dus blijkbaar in de Bijbel, zelfs binnen één enkel Bijbelboek, verschillende zienswijzen op de vraag naar het kwaad.

Als we ons zo durven richten op het verhaal, op de boodschap, op de laag eronder, dan zien we ook een paar hele belangrijke dingen oplichten.

De mens Noach, met zijn naam die 'troost' betekent, wordt gered. De eerstgeborene, een afspiegeling van Israël, van Gods zonen en dochters. Niet de naamloze anderen, de massa, symbool voor het kwaad. Het gaat dus om de uiteindelijke redding. God sluit een verbond, zo horen we

steeds. God heeft die mens nodig zodat er troost en genade is op de aarde. Als God zo almachtig is, had Hij het toch ook wel anders kunnen oplossen immers?!

Daarnaast horen we in het begin steeds 'de mensen zijn slecht', 'verdorven'. Alsof dat de focus is. Maar nog veel vaker klinkt dat andere woordje, waar we haast overheen lezen, omdat we alleen maar aan die dierentuinbox denken. 'Ark', het komt wel 8 keer voor in het gedeelte van vandaag en wel 26 keer in het hele verhaal.

Teba, zo staat er in het Hebreeuws. Precies hetzelfde woord als later bij Mozes en het biezen mandje. En net zo bestreken met Gods liefde zodat het niet zal vergaan in de oervloed, noch in de Nijl. In het Egyptisch, waar het aan ontleend is, betekent het 'kist', of 'doodskist'.

Met andere woorden: De schrijver herhaalt en herhaalt, wel 26 keer, dat het leven bewaard wordt. Door de doodskist heen, door de oervloed. Slechtheid is er, was er altijd al, en zal er altijd zijn, maar God redt door de dood heen. Dat is de strekking!

Als laatste opmerking bij dit Genesisverhaal nog eens de nadruk op het menselijke beeld dat ons van God wordt geschilderd. Aan de ene kant is dat beangstigend. Want God lijkt te kiezen voor straf, en dood en verderf als antwoord op het menselijk gedrag.

Maar aan de andere kant, en wat mij betreft op een veel overtuigendere manier, is er sprake van een God die meelijdt. Die berouw kent, die in zijn hart getroffen is. Die troost zoekt. Die hoe dan ook die goede schepping weer terug wil. Die het recht blijft zoeken en niet pessimistisch of onverschillig wordt. Een bewogen God, en niet een rechter in een ivoren toren. Een levende God.

Ook wij leven net als Noach voor en na de vloed. Dat is ons lot. Want de mensengeschiedenis kent steeds weer nieuwe zondvloeden en andere rampen. Ze leert blijkbaar niet van haar verleden.

Ons als kerk, gemeente van Christus, wordt echter gevraagd of wij voor of na Jezus willen leven. Wij, als volgelingen van Jezus, in wie diezelfde bewogenheid van God als nergens anders waar wordt, zichtbaar en tastbaar, wij kunnen niet anders dan te luisteren naar zijn stem.

Hij ging zelf door de dood van de oervloed heen, en werd bewaard. In Hem vinden wij de deur, de poort. Geen straf, geen veroordeling, geen buitensluiting, maar leven, in al zijn volheid. En Hij leidt ons naar buiten, uit de angst, uit onze hokjes, uit de tegenstellingen. Wat een troost zal dat zijn.

In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Amen.